

Goran Rem

Odsjek za hrvatski jezik i književnost, Filozofski fakultet Osijek

**ČUDESNI KRAJOLIK JEDNOG KNJIŽNIČARSKOG OSMIJEHA
(MALO NE ZNANJE I MALO SJEĆANJE)**

Prvo mi je gospođa Vera Erl bila Teta Vera, zatim drugarica Vera, direktorica Vera, pa magistra Erl te napokon nakon puno zajedničkih projekata ali zapravo i u njihovom početku – Vera, bliska suradnica stalno na otvorenim komunikacijama, projektno dragocjena podrška kada smo kolegica Helena Sablić Tomić i ja pisali *Tekst slavonske književnosti*, knjigu s najmanje dvodijelnom koncepcijom, naime uz povijesni dio tu je i leksikonski u kojemu bez Vere Erl ne bismo daleko odmakli... Sada mi je i, metaforično rečeno, predmet stručnog rada, naime s kolegicom Marinom Vinaj urednikom sam knjige u pripremi, njenih izabranih radova te također i zbornika radova o Verinom radnom opusu.

No dakle, prvo mi je gospođa Vera Erl bila Teta Vera. Ja sam bio na rubu teenagerstva, tek sam stigao u Vinkovce a napravio sam, u Brodu, na panku svojega Dede, obruč za prvi vinkovački ulično-dvorišni privatni koš.

Teta Veru sam sreo otprilike u dvokoraku tog svojeg dvorišta i dolazila je k nama u goste zajedno s nekim književnicima, sigurno je tu bio i strogo-ludični pjesnik Bogdan Mesinger, za kojega pouzdano znam da tom prilikom nije izgovorio svoju panonističko-cibaleansku hit-pjesmu¹:

Začarani neki kraj

Ja znam jedan čudan kraj
gdje do rujna traje – maj!

I gdje pored svakog drumu
uvijek raste neka šuma,

te kraj auta, posred puta,
trče jelen i košuta,

¹ Vladimir Rem: *Zaljubljenici Cibalae*, Novosti, Vinkovci 1976., str. 76.

i gdje neka čudna rijeka
ne da teče – nego čeka.

I čak popu kakvog mora
ona nema ni izvora,

makar da je kod utoka
veća nego sto potoka.

Kažu da je nevesela,
od tokova mrežu splela,

jer u žitu i u raži
izgubljeni izvor traži.

Kroz gimnaziju i prve dvije godine fakulteta sam prošao s jednim ključnim neznanjem. Nisam naime, znao da knjižnica može uopće nemati neku knjigu. Sasvim u tom pitanju mlad, naprosto sam, kada god mi je kakva knjiga trebala, za lektirske, zabavne ili malo poslije i studentske razloge, otišao u vinkovačku gradsku knjižnicu, zamolio Tetu Veru, koja je tada bila sve više Drugarica Vera, za knjigu i ona mi je, ili drugarica Maca ili koja je već energična i draga knjižničarica bila na poslu, predavala knjigu, ja bih ju odnio, predugo zadržavao kod sebe, ali opet kad-tad dolazio po sljedeću ili sljedeće. Nisam znao. Uz vinkovačku gradsku knjižnicu, koju je početkom i sredinom tih sedamdesetih vodila Direktorica Vera, nisam znao za mogućnost da knjižnica nema neku knjigu koju trebam. Moj uzrast, doduše, obrazovno ili jednostavno baš samo uzrastno, gledano, za to nije niti brinuo, naime konkretno ja teenager nisam o tome uopće mislio, ali da se može knjige nemati u knjižnici doista nisam nikada tada niti pomislio. Ne znam kako bih to dovoljno jasno istaknuo. Naime, knjižnica je mjesto koje uvijek IMA knjige, samo ih ja ne trebam sve, mislio sam, ili točnije nisam o tome niti mislio jer je notorno tako. A kada ih trebam – tamo su – u vinkovačkoj knjižnici sedamdesetih.

Vidi se, pomalo diskretno, da se tu skriva i još jedan po mene kritičan podatak, da naime do treće godine fakulteta nisam niti znao još nešto jer me opet nije zanimalo, nisam znao odgovor na pitanje - *gdje se nalazi fakultetska knjižnica?*, jer sam *sve što sam trebao nabavljao u...* no nije mi još jednom ponavljati što sam već priznao. U ozračju toga osječškoga studija nastala je i jedna

tekstna skladba, pošto su vinkovački studenti krenuli na stalno i dnevno željezničkotračno putovanje prema Osijeku, a jedan od njih, Darko Vuković, mlad, pjesnički talentiran i nesretan Verin rođak, bio i kasnije ostao, uz Zvonka Stahla, sve do trećeg tisućljeća i svojevrsni posljednji vinkovački bohem (premda je ta egzistencijalna kategorija kada su Vinkovci u pitanju uvijek ostala propulzivna pa je nazivati posljednjim bilo kakvim umjetnikom u njoj sigurno preuranjeno premda iz toga vremena nema ipak drugih nastavljača...). Lirski tekst zapisuje sljedeće:

Vinkovci- Osijek via Gaboš

Vuča

naliježe u nakostriješen, zaustavljeno porabljen

ferocink (pink panther bere tratičice u bajti našeg davnog ding-donga)

Oko mene

stanjeno strši

zasijek

otajno se vrte šumske prosike, kao bol zbog

dvostruko koncentrične bljuzge, rijeke istrgnute iz vlastita korita

(korica kruha moje nasušne zbirke, paradigmatika ljubavi

surov željezni, sintagmatičan, zamah, pragma sna)

U mojoj je glavi (lukotvorni avion)

trunčica

psihodelične posthume. Povratnu molim!²

U moje je mladežno dvorište kraja šezdesetih i početka sedamdesetih godina prošloga tisućljeća Vera dolazila u društvu s književnicima kojima je organizirala književne programe što ih je moj otac upravo u njenim direktorskim godinama dovodio u Vinkovce gdje je i sam direktorirao jednom vinkovačkom kulturnom ustanovom³. Naime, Vera je Erl upravljala Gradskom

² usp u: *Izvor & uvir, vinkovački pjesnički krug*, Privlačica 1994., str. 57.

³ usp. u: Antonija Bogner Šaban: *Vinkovačka kazališna tradicija*, GK Joza Ivakić, Vinkovci 2010.

knjižnicom a moj otac Vinkovačkim amaterskim kazalištem⁴, pa su zajednički - on kao jedan od tadašnje jedine u Slavoniji prebivajuće četvorice slavonskih članova Društva hrvatskih književnika - uz suVinkovčanina Dionizija Švagelja i Bogdana Mesingera te Osječanina Dragana Mucića - često oblikovao brojne takve dolaske, a Vera im kroz desetke i desetke programa, brojnim dakle bila široko osmijehnutom i precizno organiziranom u uvijek prepunoj vinkovačkoj knjižnici.

I moj se dakle životni dolazak u jedan grad kao i odlazak na studij u drugi moj grad podudaraju s Verinim upravljanjem tamošnjim meni najbližim izvorima i uvirima umjetnosti riječi, knjižnicama jednog grada i jednog fakulteta. Kao student na fakultetu sam točno u godinama u kojima ona upravlja fakultetskom knjižnicom, a zaposlenik fakulteta postajem baš kada u ratnim uvjetima opet Vera brine o Fakultetovoj studijskoj memoriji.

Šokačka grana - DOSTOJANSTVO I RADNA USPJEŠNOST

Vera će na samom fakultetu, prvo Pedagoškom pa zatim tom istom ali Filozofskom, osnivati studije povijesti pa knjižničarstva te napokon, izvan prostora Sveučilišta, i jedan sasvim nov izvaninstitucijski, valjalo bi reći specifičan kulturološki studij: studij šokaštva kroz udругu *Šokačka grana* koju osniva 2004. i neumoljivo radosno povezuje istraživačke opsežne stručne i znanstvene studije, radove i izlaganja, kako bi se urbana sudbina toga slavonski bitno konstitutivnog povijesnog hrvatskog subetniciteta pojavila artikuliranom i suvremenom, kao poliloškom uz osnovne folklorne topose i njihovu ruralnu vitalnost. Vera će predsjednikovati tom udrugom u smjeru koji će objelodaniti šest opsežnih međunarodnih zbornika *Urbani Šokci*⁵, o šokaštvu (s izletima i u druge subetnicitete u šokačkom koegzistemu), također će se tu pojaviti i nekoliko instruktivno potrebnih knjiga (*Šokačka čitanka*, koju Helena Sablić Tomić i ja s punom predanošću slažemo, *Šokci u povijesti, kulturi i književnosti* Vladimira Rema /uz moju malu pomoć/ te dirljiva i propedeutična muzikološka knjiga Julija Njikoša *Povijest tambure i tamburaške glazbe*, uz niz popularnih izdanja u Glasu Slavonije npr.), i to će sve skupa davati djelovanju gđe Vere Erl, neskriveno - i moje suradnice i prijateljice - dostojanstvo i radnu uspješnost.

Cvelferski duh

⁴ Vladimir Rem: *Iverje s Bosuta*, Privlačica 2001.

⁵ *Urbani Šokci* 1, 2, 3, 4, 5, 6, Osijek 2006-2012.

Njen temeljni cvelferski⁶ duh svakako je *Šokačkoj grani* donosač energije iz njenih (Verinih i *graninih*) brojnih aktivnosti, gdje vrlo značajnim i paradigmatiskim treba čitati zbornik 1998. posvećen šokačkoj bardovici Mari Švel Gamiršek koji je s Helenom Sablić Tomić uredila na *Pjesničkim susretima u Drenovcima* i dala projektni smjer kojim se ima kretati svako kolikogod pa i dapače upravo popularno kulturiranje bilo ruralnoga bilo urbanog bića. Te kulturne potpise, napokon zahvaljujući modernijim studijima pisma, imamo odčitavati, jasno označavati i time uopće biti kakav pismen Mi, jer te neotiskane ali *izvođene* knjige kulture, u prostoru šire kulturne artikulacije uvijek imaju svojega autora, premda najkakovnijom nesebičnošću toga autorskog bića osjećamo da smo to taj Mi.

⁶ *Cvelferija* je legendarni naziv za niz sela u srijemsko-slavonskom istočnijem dijelu Posavlja, vidjeti o tome upravo u Verinim radovima